



הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין : 010124-2023)
ירושלים, כ"ב בשבט התשפ"ג
13 בפברואר 2023

לכבוד

חבר הכנסת ישראל אייכלר חבר הכנסת משה טור פז חבר הכנסת אוריאל בוסו
חברת הכנסת יפעת שאשא ביטון חבר הכנסת ניסים ואטורי
סגני יושב ראש הכנסת

נכבדיי שלום רב,

הנדון: כללי התנהגות במליאת הכנסת, קריאה לסדר והוצאה מישיבה

כסגני יושב ראש הכנסת, עת אתם מנהלים את ישיבות המליאה, נתונות לכם באותו מעמד כל החובות והסמכויות הנתונות ליושב ראש הכנסת. לפיכך, אני מוצאת לנכון לחזור על כללי ההתנהגות במליאה שנסקרו גם במכתבי מהכנסת ה-24 בנושא שבנדון:

כללי ההתנהגות במליאת הכנסת

1. סעיף 41 לתקנון הכנסת (להלן – התקנון) קובע את כללי ההתנהגות במליאת הכנסת. בהתאם לכללים, חבר הכנסת ימלא אחר הוראות יושב ראש הישיבה, ינאם ברשות יושב הראש ובמסגרת הזמן שהוקצתה לו; ברשות דיבור, ידבר מעל הדוכן או מהמקומות המיועדים לכך, וברשות יושב ראש הישיבה, יוכל גם לשאול שאלה או להעיר הערה ממקומו.
2. עוד נקבע בסעיף כי חבר הכנסת ידבר במליאת הכנסת בצורה הולמת, בלשון מקובלת ובאופן השומר על כבוד הכנסת, ולא יעשה במליאה מעשה שיש בו פגיעה בכבוד הכנסת, בכבוד אחד מחבריה או בסדר דיוניה. כמו כן, נקבע כי בישיבות הכנסת יש להשתמש בתואר "חבר הכנסת" או בתואר התפקיד של חבר הכנסת, השר או סגן השר בכנסת או בממשלה. בנוסף, נקבע איסור על הצגת חפץ או שימוש בחפץ או בכיתוב להצגת עמדתו של חבר הכנסת, וכן כי חבר הכנסת לא ישוחח במליאה בטלפון ויקפיד שמכשיר הטלפון או מכשיר אחר שברשותו לא ירעיש.
3. ההוראות בדבר ההתנהגות הנדרשת במליאה חלות גם על השרים וסגניהם.

קריאה לסדר על ידי יושב ראש הישיבה

4. לענין הקריאה לסדר, קובע סעיף 42 לתקנון כי "סבר יושב ראש הישיבה כי חבר הכנסת התנהג במליאת הכנסת בניגוד להוראות סעיף 41 לתקנון, יקרא לו לסדר. אם חבר הכנסת נקרא לסדר בעת שהוא נואם, יורה לו היושב ראש לרדת מהדוכן או לחזור למקומו, ורשאי היושב ראש להפסיק את רישום דבריו בפרוטוקול ולכבות את המיקרופון שבו הוא מדבר.

5. הקריאה לסדר לחבר כנסת אינה רק הצהרתית; היא נועדה לתת לחבר הכנסת הזדמנות לתקן את התנהגותו באמצעות התרעה בפניו על כך שהתנהגותו פסולה ושם לא יחדל ממנה. הוא עלול לאבד את רשות הדיבור באותה ישיבה או להיות מוצא מהמליאה. בהקשר זה, יצוין שוועדת האתיקה קבעה בהחלטה מיום 27.2.07 ש"קריאה לסדר שלוש פעמים לא תיעשה באופן רצוף, אלא באופן שתינתן לחבר הכנסת שהות לתקן את דרכיו בין קריאה אחת לסדר לבין זו שתבוא אחריה". עוד נקבע בהחלטה האמורה, שהוצאת חבר כנסת מן המליאה תיעשה "רק כמוצא אחרון, כתגובה להתנהגות בוטה ביותר או לאירועים חריגים במליאה".

הוצאת חבר הכנסת משיבה

6. **אופן ההוצאה מהישיבה** קבוע בסעיף 42 לתקנון. ככלל, על יושב ראש הישיבה לקרוא לסדר את חבר הכנסת, וחבר הכנסת שנקרא לסדר **שלוש פעמים** בישיבה אחת של הכנסת, רשאי יושב ראש הישיבה לשלול ממנו את רשות הדיבור באותה הישיבה או להוציאו מהישיבה.

7. עם זאת, סעיף 42(ב) לתקנון מאפשר ליושב ראש הישיבה **להוציא חבר כנסת לאלתר**, אף מבלי שיקרא לו לסדר בשלוש קריאות, אם חבר הכנסת הפר את הסדר הפרה חמורה. **הפרה חמורה** מוגדרת בסעיף כהצגה במליאת הכנסת של חפץ כלשהו או שימוש בחפץ או בכיתוב לצורך הבעת עמדה. בדיון שבו נואם נשיא המדינה, ראש מדינה, ראש ממשלה או ראש פרלמנט זר, וכן ראש ארגון בין-לאומי שישאל חבר בן, יראו אף בהתנהגות שעומדת בניגוד ליתר הוראות סעיף 41 ככזו שמתירה ליושב ראש הישיבה להורות על הוצאתו של חבר הכנסת מהישיבה לאלתר ומבלי לקרוא אותו לסדר שלוש פעמים. כמו כן, יושב ראש הישיבה רשאי להוציא חבר כנסת מן המליאה לאלתר, אם חבר הכנסת הוצא משיבת הכנסת וחזר בלא רשות יושב ראש הישיבה ושלא לצורך הצבעה בלבד, או שנכנס למליאה בניגוד להחלטת ועדת האתיקה, וסירב לעזבה.

8. אומנם, סעיף 41(ה) לתקנון מונה את המעשים שייחשבו לפי סעיף 42(ב) לתקנון כהפרה חמורה. עם זאת, נראה כי ייתכנו מצבים חריגים מאוד שבהם יושב ראש הישיבה יהיה רשאי להוציא את חבר הכנסת מהישיבה לאלתר; זאת, מתוקף תפקידו של יושב ראש הכנסת בהתאם לסעיף 6(ז) לתקנון; כאשר לסגן יושב ראש הכנסת המנהל את ישיבת הכנסת יהיו באותו מעמד כל החובות והסמכויות הנתונות ליושב ראש, לשמור על כבודה של הכנסת (סעיף 6(א) לתקנון).

9. דוגמאות להפרה חמורה יכולות להיות למשל במצבים של גרימת נזק לרכוש הכנסת, מעשה אלימות, או הפרה בוטה במיוחד לפי כל קנה מידה כאות מחאה של קוד לבוש או הטחת קללות, ניבול פה, הכפשה וביזוי חריפים במיוחד (ביחס ליחידים וציבורים). יש לשים לב לכך שלחברי הכנסת חופש ביטוי רחב מזה המוקנה לאזרח מן השורה ומטרתו לאפשר להם לבצע את תפקידם הציבורי באופן המיטבי עבור ציבור בוחרים. יש להבחין בין שימוש ב"קללה" מובהקת כגון: רוצח, מחבל או נאצי, שלגביה אף ועדת האתיקה העירה בעבר כי היא אמירה שאין לה מקום במליאה, לבין אמירה קשה ככל שתהיה שנאמרת תוך כדי הוויכוח הפוליטי והאידיאולוגי שמתקיים בכנסת.

10. העקרונות הכלליים החלים על חברי הכנסת בכללי האתיקה נועדו לתת לחברי הכנסת מסגרת לשיח מכבד בינם לבין עצמם ובינם לבין מי שאינם חברי הכנסת- שיח כזה מגביר את אמון הציבור בכנסת ובנבחריה ומבצר את מעמדה וכבודה כריבון.

11. ברם, על רקע חומרתה של הסנקציה ולנוכח חשיבותה של הקריאה לסדר בטרם הוצאה כאמור, נראה כי הוצאת חבר הכנסת שלא במקרים המנויים במפורש בתקנון כהפרה חמורה (כלומר: הצגת חפץ או כיתוב), כמצוין לעיל, צריכה להיעשות בצמצום רב ורק בנסיבות חריגות במיוחד, כשברור כי זו הדרך היחידה שיש ליושב ראש הישיבה להגן על כבוד הכנסת.

החזרת חבר כנסת שהוצא

12. **חבר הכנסת שהוצא מן המליאה רשאי לחזור אליה** על פי הוראת יושב ראש הישיבה (באשר הוא, ולא דווקא מי שהורה על הוצאתו של חבר הכנסת). כמו כן הוא רשאי לחזור גם ללא קבלת רשות מיושב ראש הישיבה), לצורך הצבעה שכן ההצבעה היא מזכויות היסוד של חבר הכנסת, והיא הביטוי המשמעותי ביותר לסמכותו ואחריותו של חבר הכנסת ושבאמצעותה מגיעה לכדי מיצוי שליחותו כנבחר ציבור המתבקש להכריע, בקולו שלו, בשלל הסוגיות העומדות על סדר היום של הכנסת.

13. אומנם, כאשר יושב ראש הישיבה מחליט להורות על הוצאתו של חבר הכנסת מהישיבה, בין אם לאלתר ובין אם לאחר שלוש קריאות, ההוצאה על פי התקנון היא לכל אותה ישיבה. עם זאת, כיוון שמדובר בסנקציה חריפה שיש בה לצמצם את זכות ההשתתפות של חבר הכנסת (מלבד זכותו להצביע), אבקשכם כי הוצאה לכל הישיבה תיעשה במשורה ובהתאם לנסיבות העניין ובמקרים חריגים ביותר. אם חבר הכנסת שב לשם הצבעה ישקול יושב ראש הישיבה אם לאפשר לחבר הכנסת לשוב ולנכוח במליאה, אף זאת בהתאם לנסיבות העניין ובשים לב להוראות התקנון מצד אחד, ולזכות ההשתתפות של חבר הכנסת מן הצד השני.

שמירה על הסדר במליאה

14. לא אחת במהלך הצבעות, ובעיקר בהצבעות השמיות, נוצר רעש היקפי שנובע, בין היתר, משיחות בירכתי המליאה. שיחות אלה מוסיפות להמולה הכללית ויש בהן כדי להקשות לעיתים על קיום ההצבעה.

15. אבקש כי תקפידו שהסדר באולם המליאה יישמר מצד כלל הנוכחים באולם המליאה באופן אחיד כך שתתאפשר שמירה על הליך ההצבעה שמתקיים בו.

בכבוד רב,



שגית אפיק

העתק:
חברי הכנסת
מר משה אדרי, מנכ"ל הכנסת
מר דן מרזוק, מזכיר הכנסת
ניצב יובל חן, קצין הכנסת
עו"ד אייל לב-ארי, היועץ המשפטי למליאה
מר אביגדור רפאלי, מנהל מחלקת סדרנים